

การจัดการธุรกิจ สถานดูแลผู้สูงอายุ

NURSING HOME
BUSINESS MANAGEMENT
FOR THE ELDERLY PEOPLE

เพ็ชร ฐปะวิเชตร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ

Nursing Home Business Management for the Elderly People

เพ็ชรี รูปะวิเชตร

ตัวอย่าง

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

ภาควิชาอาชีวศึกษาและการส่งเสริมสุขภาวะ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2566

สารบัญ

คำนิยาม	i
คำนำ	v
กิตติกรรมประกาศ	vii
สารบัญ	ix
สารบัญตาราง	xii
สารบัญภาพ	xiii
เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 สถานการณ์ของประชากรผู้สูงอายุในสังคมไทย	2
1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	4
1.3 ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย	8
1.4 สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ	9
1.5 การจำแนกผู้สูงอายุ	11
1.6 การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	12
1.7 ความต้องการใช้บริการสถานหรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ	18
สรุปท้ายบทที่ 1	21
บทที่ 2 การประกอบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	22
2.1 การประกอบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	23
2.2 ความหมายของการประกอบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	24
2.3 การสำรวจทัศนคติและความสามารถในการประกอบธุรกิจ	26
2.4 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน	28
2.5 คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ดี	36
2.6 รูปแบบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	37
2.7 รูปแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ	44
2.8 กระบวนการจัดตั้งธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	49
2.9 การจัดทำแผนธุรกิจ	52
2.10 การศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	56
2.11 การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจดำเนินกิจการสถานดูแลผู้สูงอายุ	57
2.12 การศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์หรือธุรกิจ	62
2.13 แนวคิดเรื่องส่วนประสมทางการตลาดสินค้าและบริการ 7Ps	65
2.14 ข้อเสนอแนะเพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ	69
สรุปท้ายบทที่ 2	72

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 การจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	73
3.1 การจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	74
3.2 ความหมายของการจัดการและองค์ประกอบของการจัดการ	74
3.3 ทักษะการจัดการ	79
3.4 การจัดการงานบุคคล	80
3.5 การจัดการการเงิน	95
3.6 การจัดการบัญชี	99
3.7 การจัดการเสียภาษีของสถานดูแลผู้สูงอายุ	101
3.8 การจัดการการตลาด	103
3.9 การจัดการพฤติกรรมผู้บริโภค	106
3.10 การจัดการจริยธรรมทางธุรกิจ	108
3.11 การจัดการสถานดูแลผู้สูงอายุด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทันสมัย	112
3.12 การจัดการสาธารณสุขในสถานดูแลผู้สูงอายุ	115
3.13 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	115
สรุปท้ายบทที่ 3	118
บทที่ 4 การออกแบบสถานดูแลผู้สูงอายุตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ	119
4.1 แนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ	120
4.2 แนวคิดการออกแบบสำหรับคนทั้งมวลหรือมวลชน	123
4.3 เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการสถานดูแลผู้สูงอายุของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์	125
4.4 กรอบแนวคิดการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	130
สรุปท้ายบทที่ 4	132
บทที่ 5 ความรู้และการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ	133
5.1 การอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ	134
5.2 คุณสมบัติและคุณลักษณะของผู้ดูแลผู้สูงอายุ	134
5.3 หลักสูตรการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ	136
5.4. การทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ	150
ตัวอย่างกิจกรรม/เกมที่ประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ	154
สรุปท้ายบทที่ 5	164

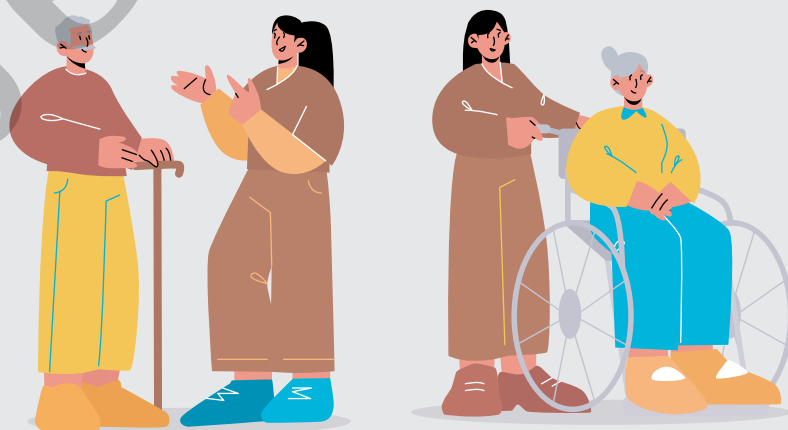
สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 6 การจัดการสถานดูแลผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น	165
6.1 การจัดการสังคมผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น	166
6.2 ประสบการณ์จากเมืองโกเบ	167
6.3 ประสบการณ์จากเมืองซุตะโอะซากา	173
6.4 ประสบการณ์จากเมืองชิมานูโตะ จังหวัดโคชิ	182
6.5 ประสบการณ์จากเมืองอาไก จังหวัดชิบะ	190
สรุปท้ายบทที่ 6	198
บทที่ 7 แนวโน้มอนาคตของการประกอบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	199
7.1 แนวโน้มอนาคตของการประกอบธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ	200
7.2 การพักอาศัยในประเทศไทยของผู้สูงอายุต่างชาติ	204
สรุปท้ายบทที่ 7	208
บทที่ 8 บทสรุปการจัดการสถานดูแลผู้สูงอายุ	209
8.1 บทสรุปการจัดการสถานดูแลผู้สูงอายุ	210
สรุปท้ายบทที่ 8	216
บรรณานุกรม	218
ดัชนี	225
ภาคผนวก	227

ด้วยสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์
ผู้สูงอายุต้องการการดูแลในสถานที่ที่มีการจัดการที่ดี
แบบมืออาชีพมีระบบความปลอดภัยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม
ช่วยการจัดการ และบุคลากรที่มีคุณภาพ มีจริยธรรมในหน้าที่

หนังสือเรื่อง การจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุ
เล่มนี้ จะช่วยการตัดสินใจของผู้ประกอบการที่สนใจลงทุน
รวมทั้งเป็นประโยชน์กับนักวิชาการ นักการศึกษา นักศึกษา
และบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

NURSING HOME
BUSINESS MANAGEMENT
FOR THE ELDERLY PEOPLE

CHIANG MAI
UNIVERSITY PRESS

ISBN (e-Book): 978-616-398-864-5

บทที่ 1

บทนำ

จำไว้นะ

บทที่ 1

บทนำ

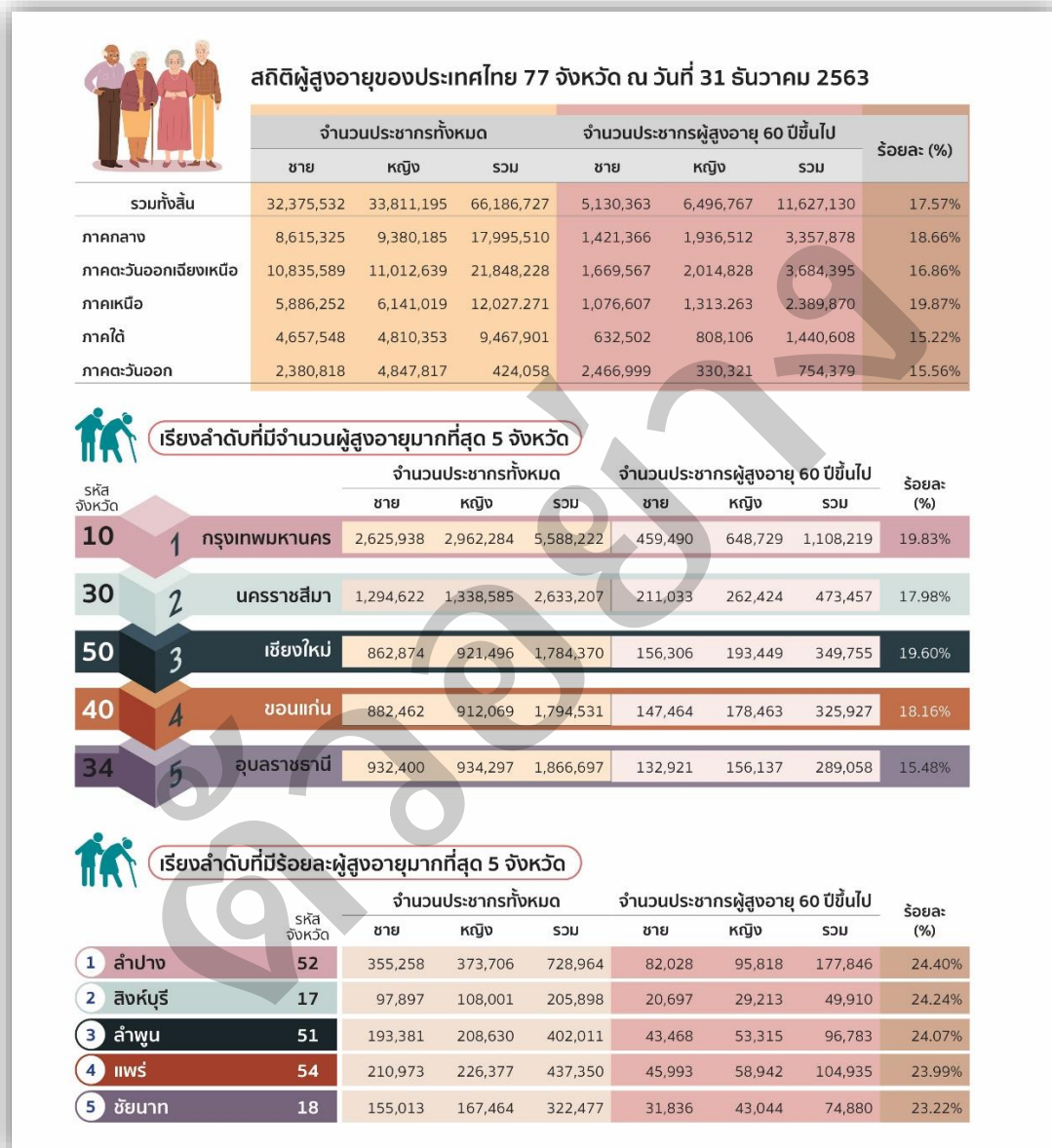
1.1 สถานการณ์ของประชากรผู้สูงอายุในสังคมไทย

นับเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอยู่ขณะนี้ ที่แต่ละประเทศมีจำนวนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งนี้เพราะความเจริญด้านวิทยาการความก้าวหน้าของโลกในวงการวิทยาศาสตร์ การแพทย์ การพยาบาล การศึกษา การสาธารณสุขและเทคโนโลยี ตลอดจนมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรคที่ดีขึ้น ล้วนส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น อัตราการเสียชีวิตปกติตามอายุขัยลดน้อยลง สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่มีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ส่งผลทำให้ช่วงอายุขัยของคนไทยยืนยาวขึ้น ทำให้มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น จากข้อมูลการประกาศของสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 พบว่าจำนวนราษฎรไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 มีจำนวน 66,186,727 คน โดยแบ่งเป็นประชากรที่มีสัญชาติไทยจำนวน 64,228,120 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 31,874,308 คน และเพศหญิงจำนวน 33,353,812 คน โดยประชากรเพศหญิงที่มีสัญชาติไทย จะมีจำนวนมากกว่าเพศชายสัญชาติไทย ถึง 1,479,504 คน ส่วนประชากรที่มีสัญชาติอื่น ๆ มีจำนวน 958,607 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 501,224 คน และเพศหญิง 457,383 คน

โดยจังหวัดที่มีจำนวนราษฎรหรือประชากรชาวไทยจำนวนมากสูงสุด จำนวน 10 อันดับแรก คือ 1) กรุงเทพมหานคร 5,588,222 คน 2) นครราชสีมา 2,633,207 คน 3) อุบลราชธานี 1,866,697 คน 4) ขอนแก่น 1,794,531 คน 5) เชียงใหม่ 1,784,370 คน 6) บุรีรัมย์ 1,581,184 คน 7) อุดรธานี 1,567,983 คน 8) ชลบุรี 1,566,885 คน 9) นครศรีธรรมราช 1,550,721 คน 10) ศรีสะเกษ 1,458,580 คน โดยพบว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปี อยู่ราว 13 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

ในขณะที่ข้อมูลของประชากรรวมของประเทศไทยกำลังเพิ่มด้วยอัตราที่ช้าลงอย่างมากจนเหลือเพียงร้อยละ 0.4 ต่อปี แต่ประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงมาก กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปนั้นได้เพิ่มขึ้นด้วยอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปี และประชากรอายุยิ่งสูงยิ่งเพิ่มเร็ว คือ จากประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไปได้เพิ่มขึ้นด้วยอัตราสูงมากกว่าร้อยละ 6 ต่อปี ตามการคาดการณ์ในอนาคตอันใกล้นี้ จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกมาก ส่งผลทำให้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (completed ageing society) ในอีกประมาณ 5 ปีข้างหน้า เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 จำนวนประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นอย่างมากในอนาคตเห็นได้ชัดจากการที่ประชากรรุ่นที่เกิดเกินกว่าล้านคนต่อปี ระหว่าง พ.ศ. 2506 - 2525 ซึ่งขณะนี้มียุทธะหว่าง 33 - 53 ปีกำลังจะกลายเป็นผู้สูงอายุ คลื่นประชากรลูกใหญ่นี้จะมีอายุระหว่าง 53 - 73 ปี เมื่อถึงเวลานั้นสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้น ทุกภาคส่วน ของประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ เพราะ

ประชากรที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นย่อมหมายถึงภาระของรัฐ ชุมชนและครอบครัว ในการดูแลสุขภาพ ให้ผู้สูงอายุที่สภาพร่างกายเสื่อมถอยที่เป็นเรื่องปกติ ค่าใช้จ่ายในการยังชีพและการดูแลเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ที่เหมาะสมที่จะต้องมียอตราที่สูงขึ้นตามไปด้วย สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัดปีพ.ศ. 2563 ที่มี การรวบรวมโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และกรมกิจการผู้สูงอายุได้นำมาจัดทำเป็นตาราง ดังมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด

รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583 (ฉบับปรับปรุง) ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้คาดประมาณว่า ภาคเหนือเป็นภาคที่มีอัตราผู้สูงอายุหรืออัตราส่วนร้อยละของประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมดอยู่ระดับสูงสุด คือ ร้อยละ 22 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีอัตราร้อยละ 20 ส่วนภาคกลางและภาคใต้พบว่ามียอตราต่ำสุด คือ ประมาณร้อยละ 15 ในขณะเดียวกัน อายุขัยของคนไทยโดยเฉลี่ยมี

แนวโน้มที่จะอายุยืนยาวขึ้น ปัจจุบันคนไทย มีอายุขัยเฉลี่ยประมาณ 76 ปี โดยเพศชายมีอายุเฉลี่ยประมาณ 73 ปี ส่วนเพศหญิงอายุเฉลี่ยประมาณ 81 ปี นอกจากนี้ หน่วยงานด้านสุขภาพยังคาดการณ์ว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2588) คนไทยอาจจะมีอายุขัยเฉลี่ยอยู่ที่ 79 ปี โดยเพศชายจะมีอายุเฉลี่ย 75 ปี และเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 83 ปี

ผู้เขียนมีความเห็นต่อสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีสถานการณ์ทางสังคมที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้นนี้ ย่อมทำให้ประเทศไทยและทุกภาคส่วนไม่ว่าระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ครัวต้องตระหนักรับรู้ เข้าใจ และวางแผน เตรียมการ จัดการเพื่อให้ตนเอง (ที่กำลังจะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต) หรือผู้สูงอายุ ได้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยังคงสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติได้ตามศักยภาพ และไม่เป็นภาระที่หนักในการดำรงชีวิต ที่จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมากับครอบครัว สังคม ชุมชน หรือประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้ ไม่ได้นำไปสู่ความวิตกกังวลกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างไร แต่ข้อมูลดังกล่าวนี้เป็นข้อมูลเชิงบวก ที่สามารถนำไปสู่การดูแลสุขภาพของตนให้ดีขึ้นเสมอ และยังเป็นเส้นทางของการประกอบอาชีพด้านการดูแลผู้สูงอายุ การผลิตสินค้าสำหรับผู้สูงอายุ และการสร้างสถานที่ดูแลผู้สูงอายุหรือสถานบริการสำหรับผู้สูงอายุได้อีกด้วย ดังที่ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดการจัดการธุรกิจสถานดูแลผู้สูงอายุในหนังสือเล่มนี้ตามลำดับต่อไป

1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุและมีการเตรียมการในเรื่องนี้ จากการที่มีการระบุสาระที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีคุณภาพ มีคุณค่าและมีความสามารถในการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในบทนำของหนังสือเล่มนี้จะนำเสนอ ได้แก่ แผนผู้สูงอายุของไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการควรศึกษาข้อมูลเป็นเบื้องต้นดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 แผนผู้สูงอายุของไทย (plan on the elderly of Thailand)

ด้วยประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และสัดส่วนของประชากรวัยเด็กกลับลดลง ผลจากการคุมกำเนิดที่ประสบความสำเร็จ และสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประเทศไทยได้มีการวางแผนและเตรียมรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าว ด้วยการทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่ได้ถูกกำหนดขึ้นในพ.ศ. 2525 - 2544 และต่อมาได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 - 2564 ฉบับปรับปรุงใหม่ 2553 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 โดยยังคงรักษาเค้าโครงแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับเดิม แต่มีการปรับดัชนีชี้วัดบางดัชนี ให้มีประสิทธิภาพที่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้อย่างครอบคลุมทั้งผลผลิตและผลลัพธ์

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ถือเป็นแผนระดับชาติที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ เป้าหมาย และดัชนีชี้วัดไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้มีการกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุก 5 ปี เพื่อที่จะ

ได้รับทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนผลสัมฤทธิ์ ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาตินี้ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้ปรัชญาการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุที่เน้น กระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยมีสาระ 3 ประการคือ (กรมกิจการ ผู้สูงอายุ, 2552)

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ในขณะเดียวกันครอบครัวก็ต้อง เกื้อหนุน ชุมชนต้องเข้ามาช่วยเหลือ สังคมและรัฐจะต้องเกื้อกูลผู้สูงอายุทุกคนโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ ต้องการความช่วยเหลือ

2. การสร้างความตระหนักของคนในสังคมในคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุ

3. การสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ มีการกำหนด หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ไว้ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ผู้สูงอายุไทยมีสถานะดี ทั้งสุขภาพกายและจิต อยู่กับครอบครัวและชุมชน”

แผนผู้สูงอายุแห่งชาตินี้จะมีแผนยุทธศาสตร์อยู่ 5 หมวด ได้แก่

ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากร ด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์การประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผล การดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

ทั้งนี้ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2563 ได้จัดทำขึ้นมาภายใต้ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุซึ่งจะเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ ภายใต้ ปรัชญาที่ว่า

“ผู้สูงอายุไม่ใช่บุคคลผู้ด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แต่ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม เป็น พลังพัฒนาสังคมได้ จึงควรได้รับการส่งเสริมและเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และคงไว้ ซึ่งภาวะสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีให้นานที่สุด ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยาก ต้องได้รับการเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม โดยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ประชากรพึ่งพาตนเอง ครอบครัวดูแล ชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูล และสังคม รัฐสนับสนุน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่ควรมีการบูรณาการ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง”

1.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ที่นำเสนอคร่าว ๆ ในหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อน ดำเนินกิจกรรมใดๆ กับผู้สูงอายุ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) มาตรา 27 วรรค 3

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพความพิการทางกายหรือสุขภาพ สถานะ ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความ

เชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความ คิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำได้

วรรค 4 มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือ เสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คน พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตาม

มาตรา 48 วรรค 2 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 71 วรรค 3 รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และ ผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคล ดังกล่าวถูกใช้ ด้วย ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการ ดังกล่าว

สรุป ในสาระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 มาตรา 48 และมาตรา 71 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าสูงอายุไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใดพึงได้รับการคุ้มครอง ช่วยเหลือตาม กฎหมายสูงสุดของประเทศนี้

2. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ภายหลังจากได้มีการกำหนดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และเริ่มแผนตั้งแต่พ.ศ. 2545 ได้มีการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ และประกาศใช้ในพ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญ ดังนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2546)

การให้สิทธิการคุ้มครองและการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ โดยกำหนดว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทยมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง และการสนับสนุนทั้งในด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมถึงการให้สิทธิได้รับบริการสาธารณะและเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (มาตรา 11) ได้แก่ การบริการทางด้านสาธารณสุข การให้บริการด้านการศึกษา การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพ การ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในสังคม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ ผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าโดยสารยานพาหนะ การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ ได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์ หรือถูกทอดทิ้ง การให้คำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาคอขวด การจัดที่พักอาศัย การ สงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางาน ผู้สูงอายุระดับชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ขึ้น เพื่อกำหนดนโยบายและแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงานตลอดจนติดตามผลและ ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนคณะกรรมการชุดนี้มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรม กิจการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักดูแลรับผิดชอบในงานเลขานุการและวิชาการ

3. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553

สาระของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 มี รายละเอียดดังต่อไปนี้ โดยมีเหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการ คุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

นิยามผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย (มาตรา 3) พร้อมกันนี้จัดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (มาตรา 4) เรียกโดยย่อว่า “กผส.” เป็นกลไกระดับชาติ โดยมีคณะบุคคลประกอบด้วย

(1) นายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ
(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง

(3) ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง

(4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และเลขาธิการสภาการศึกษาไทยเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมผู้สูงอายุ”

ผู้เขียนสรุป แผนผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่กำหนดยุทธศาสตร์ทั้ง 5 หมวด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจะช่วยให้บุคคลและหน่วยงานที่จะทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้มีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาตินี้

ต่อมาประเทศไทยได้มีการร่างพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560) ขึ้นมาด้วยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงมีนโยบายและมาตรการในการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยโดยการให้เงินช่วยเหลือ เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้เพื่อให้ได้รับสวัสดิการที่จำเป็น แต่เนื่องจากกองทุนผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว จึงสมควรเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย และบทบัญญัติเกี่ยวกับที่มาของเงินกองทุนเพื่อให้รวมถึงเงินบำรุงกองทุนที่ได้รับจาก ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต โดยให้เรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบใน อัตราร้อยละสองของภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต และให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ดังกล่าวเป็นผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุน และให้กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรเป็นผู้ดำเนินงานเรียกเก็บ เงินบำรุงกองทุนเพื่อนำส่งเข้ากองทุน และในปีงบประมาณที่มีเงินบำรุงกองทุนส่งเข้ากองทุนเกินสี่พันล้านบาท ให้กรมกิจการผู้สูงอายุ นำเงินบำรุงกองทุนส่วนที่เกินนั้นส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน กำหนดให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติจัดสรรเงินบำรุงกองทุน และเงินที่มีผู้บริจาคเข้ากองทุนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายเป็น เงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยต่อไป

ผู้เขียนสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ดังที่ได้ตราไว้ในมาตรา 27 วรรค 3 ว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุแตกต่างในเรื่องใด ๆ จะกระทำมิได้ ส่วนวรรค 4 มีการระบุผู้สูงอายุไว้ชัดเจนที่จะไม่มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ส่วนมาตรา 48 วรรค 2 ได้ระบุถึงผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปี และมีรายได้น้อยไม่เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมี

สิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่วนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2553 และ 2560 ได้ระบุการให้สิทธิ การคุ้มครองและสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้วยมีจำนวน สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายและมาตรการในการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีรายได้น้อย โดยการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพและได้รับสวัสดิการที่จำเป็น มีการจัดตั้งกองทุน ผู้สูงอายุขึ้นมาเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

1.3 ปณิญาผู้สูงอายุไทย

ในพ.ศ. 2525 องค์การสหประชาชาติ (United Nation) ได้จัดประชุมครั้งแรกในแผนปฏิบัติการ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย และในพ.ศ. 2541 ได้จัดประชุมที่เมืองมาเก๊า ประเทศ จีน และได้ออกปฏิญญามาเก๊าในเรื่องผู้สูงอายุในเอเชียและแปซิฟิก เพื่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ รับรองสิทธิ และดำเนินการในเรื่องเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยอยู่บน พื้นฐานของการมีอิสระ การมีส่วนร่วม การได้รับการดูแลเอาใจใส่ ความพึงพอใจ และมีศักดิ์ศรีในตนเอง ดังนั้น ประเทศไทยในพ.ศ. 2542 เป็นวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงเจริญพระชนมายุ 72 พรรษา ประกอบกับองค์การสหประชาชาติได้ ประกาศให้เป็นปีสากลของผู้สูงอายุ และเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาผู้สูงอายุมาเก๊า ผู้แทนจากองค์กร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันจัดทำ “ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย” (declaration on ageing in Thailand) ขึ้น เพื่อให้ถือปฏิบัติไปในทิศทาง เดียวกัน และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้สูงอายุไทย และทัดเทียมกับคนในทุกวัย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เห็นชอบ และประกาศเป็น ปฏิญญาผู้สูงอายุไทยเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2542

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทยเป็นพันธกรณี เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของ ผู้สูงอายุที่ได้ทำประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชนและประเทศชาติมาโดยตลอด ดังนั้น ผู้สูงอายุสมควรได้รับ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิจากสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์ สิทธิ โดยมีสาระสำคัญ 9 ข้อดังต่อไปนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2542)

ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์ และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองหรือครอบครัวได้และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่ร่วมกับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าถึงความเปลี่ยนแปลงของ สังคมรอบด้าน เพื่อปรับบทบาทตนเองให้สมัย

ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้รับการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามศรัทธา

ข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชนและสังคมโดยเฉพาะการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันและกับบุคคลทุกวัย

ข้อที่ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อที่ 8 รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องตรากฎหมายนโยบายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครอง สวัสดิภาพและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อที่ 9 โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูต่อบุพการีและความเอื้ออาทรต่อกัน

สรุปเนื้อหาของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย จัดทำขึ้นมาเพื่อให้หน่วยงานและบุคคลที่ทำงานด้านผู้สูงอายุได้เข้าใจและยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุไทยนั่นเอง ผู้เขียนมีความคิดว่า ปฏิญญาผู้สูงอายุไทยนี้ ทำให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบผู้สูงอายุทั้งทางตรงและทางอ้อม ล้วนต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ปฏิบัติตนต่อผู้สูงอายุและดำเนินการใด ๆ ให้ผู้สูงอายุอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งผู้สูงอายุเองก็ควรรับทราบปฏิญญาผู้สูงอายุไทยทั้ง 9 ข้อ เพื่อรักษาสิทธิของตน

1.4 สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ

สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ (rights and welfare of elderly) ได้มีประกาศไว้ในกรมกิจการผู้สูงอายุว่า “ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จำนวน 16 ด้าน” รายละเอียดมีดังต่อไปนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2546)

1. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข
2. ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร
3. ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน
5. ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะอื่น
6. ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางารถไฟแห่งประเทศไทย
7. ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

8. ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิด หรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบด้วยกฎหมายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

9. การให้คำแนะนำ ปรัชญา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี และการแก้ไขปัญหาครอบครัว

10. ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

11. ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ

12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

13. การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

14. การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ แห่งชาติ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

15. ด้านการลดหย่อนภาษีเงินได้ และการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ

16. ด้านกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้เขียนสรุปสิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ ที่รัฐได้กำหนดไว้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการและแจ้งให้ผู้สูงอายุและครอบครัวได้รับทราบสิทธิและสวัสดิการที่ผู้สูงอายุพึงได้รับครอบคลุมทั้งชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตน ความเป็นอยู่ การได้รับการดูแลสุขภาพจากสถานพยาบาล การพัฒนาตนเอง การประกอบอาชีพ การร่วมกิจกรรมกับชุมชนสังคม การได้รับการลดหย่อนในการใช้บริการสาธารณะ การได้รับการคุ้มครองจากการถูกทำร้าย การได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพและการดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้สามารถเผยแพร่และเข้าถึงผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุได้ง่าย และชัดเจน กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการจัดทำแผ่นป้ายเพื่อให้เข้าใจง่าย ดังภาพที่ 2 สิทธิผู้สูงอายุ